

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY A KULTURY

**VÝUKA HUDEBNÍ NAUKY NA ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLE
S VYUŽITÍM EXKURZÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Stanislav Čermák, DiS.

Hudba se zaměřením na vzdělávání - komplet

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Ing. Veronika Růžičková, Ph.D.

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Rád bych poděkoval mé vedoucí práce, paní Mgr. et. Mgr. Ing. Veronice Růžičkové, Ph.D. za výbornou spolupráci a čas, který mi věnovala. Dále bych rád poděkoval panu řediteli základní umělecké školy Floriána Leopolda Gassmanna v Mostě Bc. Davidu Homolovi, DiS. za laskavost a umožnění plánování exkurzí a jejich realizací. V poslední řadě děkuji rodině a přátelům za podporu.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	2
ÚVOD.....	3
TEORETICKÁ ČÁST	5
1 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY PRO VÝUKU HUDEBNÍ NAUKY NA ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLE	6
1.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ VZDĚLÁVÁNÍ	6
1.1.1 RVP ZUV a očekávané výstupy na I. stupni základního uměleckého studia	6
1.1.2 Školní vzdělávací program na základních uměleckých školách	8
2 EXKURZE JAKO PROSTŘEDEK PRO VZDĚLÁVÁNÍ	11
2.1 POČÁTKY MIMOTŘÍDNÍ A MIMOŠKOLNÍ HUDEBNÍ VÝCHOVY SE ZAMĚŘENÍM NA EXKURZE.....	11
2.2 SOUČASNÉ MOŽNOSTI REALIZACE EXKURZÍ	14
PRAKTICKÁ ČÁST	17
3 EXKURZE ZAMĚŘENÁ NA JEDINEČNÁ DIVADLA V ČESKÉ REPUBLICE	18
3.1 BAROKNÍ DIVADLO V ČESKÉM KRUMLOVĚ	20
3.2 LESNÍ DIVADLO VE SLOUPU V ČECHÁCH	21
4 EXKURZE ZAMĚŘENÉ NA HUDEBNÍ NÁSTROJE SOUČASNÉ A HISTORICKÉ	23
4.1 ČESKÉ MUZEUM HUDBY	27
5 EXKURZE ZAMĚŘENÉ NA ŽIVOTY NAŠICH NEJZNÁMĚJŠÍCH SKLADATELŮ	29
5.1 SMETANOVA LITOMYŠL	31
5.2 DVOŘÁKOVA NELAHOZEVES	32
5.3 MUZEUM BEDŘICHA SMETANY A ANTONÍNA DVOŘÁKA.....	33
6 REFLEXE JAKO PROSTŘEDEK VYHODNOCENÍ EXKURZE	36
6.1 REFLEXE UČITELE PO REALIZACE EXKURZE.....	36
6.1.1 Diskuze s pedagogickým sborem	36
6.1.2 Reflexe ze strany průvodce.....	36
6.1.3 Zpětná vazba od rodičů	37
6.2 REFLEXE ŽÁKŮ PO NÁVRATU Z EXKURZE	37
6.2.1 Diskuze se žáky.....	37
6.2.2 Pracovní listy, práce v pracovním sešitu.....	38
6.2.3 Digitální technologie.....	38
ZÁVĚR.....	40
RESUMÉ	41
SEZNAM LITERATURY.....	42
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	44
PŘÍLOHY	45

SEZNAM ZKRATEK

apod. – a podobně

např. – například

RVP ZUV – rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání

ŠVP – školní vzdělávací program

tzv. – takzvaně

PS – pracovní sešit

roč. - ročník

ÚVOD

Tato práce se zabývá exkurzemi v souvislosti s výukou hudební nauky na základní umělecké škole. Jedná se o výjezdy na místa, která souvisí s učivem hudební nauky. Jsem učitelem hudební nauky na základní umělecké škole Floriána Leopolda Gassmanna v Mostě, dále učím hudební výchovu na lovosickém gymnáziu a na 11. základní škole v Mostě s rozšířenou výukou hudební výchovy. Rád bych tedy čerpal ze své šestileté vyučovací praxe, kdy se svými žáky pravidelně vyjíždíme na hudební výlety a exkurze. Tyto výjezdy, prožívané společně se žáky, přináší radost, dobré vztahy a hlubší pochopení daného hudebně-teoretického tématu. Během svého pedagogického působení se soustředím a zajímám o metody výuky hudební nauky – z těchto důvodů jsem si vybral téma bakalářské práce sám a chtěl bych, aby tato práce posloužila a pomohla začínajícím učitelům hudební výchovy a nauky.

Cílem této bakalářské práce je především představit exkurze a jejich důležitost ve výuce hudební nauky - nedílnou součástí je rámcový vzdělávací program a školní vzdělávací program, které jsou pro tvorbu exkurze nezbytné. Vyučování má své metody, z nichž některé jsou pro žáky prospěšné. Pedagogové mohou hledat a zabývat se několika vyučovacími metodami pro vybranou třídu, kterou vyučují. Právě exkurze může propojit školu s reálným světem, kdy žáci získají nové vědomosti mnohem atraktivněji.

V této bakalářské práci jsem se rozhodl představit své realizované exkurze s žáky, které budou převážně spojeny s výukou dějin hudby a hudebními nástroji. Ve své výuce používám pracovní sešity od autora Martina Vozara, které v této práci poslouží jako prostředek k vybrané exkurzi. Po příjezdu z exkurze považuji za důležitost proces reflexe, která může být provedena různými metodami.

K těmto cílům vedou tyto cesty – v první kapitole teoretické části představím kurikulární dokumenty pro výuku hudební nauky na základní umělecké škole, které popíši a uvedu do vztahu k učivu hudební nauky. Následně vyvodím a zdůvodním pozici a vhodnost exkurzí s odkazem na možnosti poskytované rámcovým vzdělávacím programem a školním vzdělávacím programem.

Druhá kapitola se věnuje osvětlení problematiky pedagogických exkurzí od jejich počátků až po současné realizace exkurze. Budu se zabývat těmito otázkami: jak definovat exkurzi, jakým způsobem je plánovat a v čem spočívá její přínos.

Praktická část bude tvořena kapitolami o vybraných exkurzích, které jsem společně s žáky navštívil. Jedná se o popisy exkurzí, ve kterých uvedu plánování, přípravu, průběh nebo různá doporučení. Plánované exkurze propojím s obsahem a činnostmi hudební nauky a také s používanou didaktickou oporou - pracovními sešity pro výuku hudební nauky autora Martina Vozara. V poslední části této práce uvedu reflexe, které jsou završení pedagogického procesu a realizujeme je po příjezdu z exkurze.

Čtenář se v této práci dozví, jakým způsobem a z jakého důvodu exkurze plánovat, na jaké jejich části se zaměřit, v jakém období je plánovat a jakým způsobem propojovat exkurze s výukou (nejen) hudební nauky. Pedagogům může tato práce rozšířit, obohatit a zpestřit jejich výuku.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KURIKULÁRNÍ DOKUMENTY PRO VÝUKU HUDEBNÍ NAUKY NA ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ ŠKOLE

Žáci, kteří navštěvují základní uměleckou školu a věnují se svému hudebnímu nástroji nebo zpěvu, se po dobu pěti let povinně seznamují s hudební naukou. Žáci se věnují základům hudební teorie, která zahrnuje nauku o hudebních nástrojích, dějiny hudby, intonaci, rytmus a sluchovou analýzu. Do praktické části výuky pak řadíme zpěv, hru na Orffův instrumentář, hra na boomwhackery, zvonkohry, ruční zvonky apod.

1.1 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ UMĚLECKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Rámcový vzdělávací program je základním legislativním předpisem, který určuje podobu školních vzdělávacích programů základních uměleckých škol. V základním uměleckém vzdělávání byl RVP ZUV¹ vydán roku 2010 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Veškeré programy jsou pedagogickými dokumenty, které ministerstvo schválilo a určují závazné požadavky pro jednotlivé obory a stupně ve vzdělávání. V programu je určeno, co by měli žáci, nebo studenti v daném oboru zvládnout, jakých výsledků dosáhnout a co se naučit.

V České republice je každá škola povinna mít svůj školní vzdělávací program, který vychází právě z rámcového vzdělávacího programu. Pokud, z hlediska hudební nauky, nahlédneme do RVP ZUV², musíme mít na paměti, že název předmětu hudební nauka je jiný - Recepce a reflexe hudby.³

1.1.1 RVP ZUV A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY NA I. STUPNI ZÁKLADNÍHO UMĚLECKÉHO STUDIA

Každý žák studující jakýkoliv hudební obor, musí splnit pětiletou povinnou školní docházku, což je první stupeň základního studia. V očekávaných výstupech si poukážeme, které body souvisejí právě s exkurzí.

¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. [online] In: Edu.cz. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/> str.31 [citováno 2023-11-10]

² *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*

³ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. [online] In: Edu.cz. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/> str.31 [citováno 2023-11-10]

Očekávané výstupy druhého stupně základního studia v rámcovém vzdělávacím programu nenajdeme, jelikož si tyto výstupy tvoří škola sama sobě. *Vzdělávací obsah oblasti Recepce a reflexe hudby a způsob jeho realizace na II. stupni základního studia škola určuje ve svém školním vzdělávacím programu podle svých podmínek a zaměření.*⁴

V rámcovém vzdělávacím programu rozdělíme jednotlivé výstupy do skupin, které můžeme popsat.

*Žák se orientuje v grafickém záznamu hudebního díla a svým způsobem jej realizuje. Rozumí stavbě stupnic a akordů dur i moll, určí intervaly, rozezná tónorod hrané skladby. Rytmičky i intonačně reprodukuje jednoduchý notový zápis, zaznamená jednoduchou hudební myšlenku. Chápe a užívá nejdůležitější hudební pojmy, označení a názvosloví. Vytváří vlastní melodické a rytmické útvary.*⁵ V této první části můžeme vidět, že se jedná převážně o složku hudební teorie, ale také i o intonaci, rytmus a sluchovou analýzu. V rámci hudební teorie lze zmínit hudební abecedu, noty a pomlky, stupnice durové i mollové nebo také dynamiku, tempo apod. S touto látkou se žáci setkávají již v prvním ročníku, kde se věnují základům, které v dalších ročnících postupně rozvíjejí. Při procvičování intonace je dobré si zazpívat stupnici na jména not. Žáci jsou pak schopni jednoduššího uvědomění a uložení nové informace, díky zapojení několika smyslů najednou. Dále je třeba zmínit pracovní sešity hudební nauky, jejichž autorem je Martin Vozar, ve kterých můžeme najít mnoho lidových a umělých písní i zajímavých úkolů pro žáky – např. poznat tóninu, druhy not a pomlk, intervaly apod.

*Transponuje jednoduchou melodii do jiné tóniny. S pochopením významu harmonických funkcí vytváří jednoduchý doprovod. Orientuje se v různých hudebních uskupeních, chápe princip rozdělení hlasů a hudebních nástrojů do skupin a identifikuje je. Má základní povědomí o výstavbě skladeb, orientuje se v jednoduchých hudebních formách.*⁶

⁴ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. [online] In: Edu.cz. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/> str.31 [citováno 2023-11-10]

⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. [online] In: Edu.cz. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/> str.31 [citováno 2023-11-10]

⁶ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. [online] In: Edu.cz. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/> str.31 [citováno 2023-11-10]

V dalším odstavci vidíme, že se přidávají další části. Je třeba zmínit hudební nástroje, harmonické funkce a hudební formy, které řadíme do učební látky druhého ročníku. Cvičení právě na toto téma nalezneme v pracovním sešitě hudební nauky pro 2. ročník. Je zřejmé, že žákům nemusí vyhovovat hudební teorie – noty, stupnice, křížky, béčka, akordy, intervaly apod. Těmto žákům ale může vyhovovat poznávání hudebních nástrojů, zpěv písně, ve které poznávají předeheru, mezihru, refrén apod. Nezapomínejme, že pro konkrétní žáky jsou různé partie rozdílné a nemají stejnou motivaci k jejich zvládnutí, mají různé osobní preference.

Aktivně poslouchá hudbu, orientuje se v jejích druzích a ve způsobech jejich interpretace. Chápe souvislosti vývoje hudby, rozpozná charakteristické znaky hudebního vyjadřování v jednotlivých epochách. Na základě svých zkušeností vyjadřuje své názory na znějící hudbu a umí je zdůvodnit. Propojuje teoretické vědomosti s praktickými dovednostmi, chápe význam tohoto spojení.⁷

V posledním odstavci můžeme vidět dva důležité body – dějiny hudby a poslechové činnosti. Nejen v hudební nauce, ale i v hudební výchově jde o dialog mezi žákem a učitelem na téma hudební kultury žáků. Je úžasné, když žáci vypráví o svých zážitcích na koncertech, festivalech nebo i místech, které jsou spojeny s hudbou. Tyto aktuality se mohou prodiskutovat i s celou třídou, každý žák může přispět svým komentářem, zážitkem nebo nápadem. U poslechu je tomu taky tak – nezapomínejme, že jde nejen o hudbu klasickou, ale i populární. Je důležité užívat poslechovou analýzu v hodinách, souvisí to i s výukou dějin hudby, které se vyučují převážně v pátém ročníku hudební nauky. My učitelé, můžeme dějiny hudby oživit nejen výkladem, ale například výjezdem na místa, která mají s výukou společného.

1.1.2 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM NA ZÁKLADNÍCH UMĚLECKÝCH ŠKOLÁCH

Školní vzdělávací program je kurikulární dokument jakékoli základní umělecké školy v České republice. ŠVP⁸ vytváří pedagogičtí zaměstnanci a ředitel školy následně program schvaluje a vydává. ŠVP musí být všem veřejně přístupný. Příkladem může být školní vzdělávací program ze základní umělecké školy Floriána Leopolda Gassmanna v Mostě.

⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. [online] In: Edu.cz. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/> str.31 [citováno 2023-11-10]

⁸ Školní vzdělávací program.

Výběr je ze všech ročníků hudební nauky, kromě prvního a druhého ročníku přípravného studia. Tento výběr souvisí s praktickou částí, která se týká exkurze.

*Pozná většinu hudebních nástrojů a zařadí je do nástrojových skupin (dle způsobu hry na nástroj), zejména nástroje symfonického orchestru, případně nástroje alternativní. Orientuje se v různých hudebních uskupeních.*⁹

Hudební nástroje jsou pro hudební vývoj dosti důležité. Žáci by měli dokázat pojmenovat hudební nástroj. Z vlastní zkušenosti mohou uvést situaci, kdy žák pojmenuje housle jako malá kytara nebo violoncello jako velké housle. Tomu se díky důkladné nauce o hudebních nástrojích můžeme vyvarovat.

Z hlediska ŠVP najdeme první zmínku o hudebních nástrojích již v prvním ročníku. Od prvního ročníku hudební nauky se žáci setkávají postupně s hudebními nástroji – ve druhém ročníku se ke smyčcovým připojují i dechové, případně i bicí. Ve třetím ročníku je třeba většinu nástrojů umět rozdělit do příslušných nástrojových skupin. Samozřejmě stále mluvíme o hudebních nástrojích v symfonickém orchestru. Následně ve čtvrtém ročníku se přidávají i alternativní hudební nástroje.

*Získává základní přehled nad dějinami hudby (členění dle slohových období, od pravěku po současnost). Poznává další významné představitele české i světové hudby (dle potřeb výuky). Se seznamuje s hudebními díly různého stylu a žánru (výběr koresponduje s probíranou látkou).*¹⁰

Hudební historie má souvislost nejen s dějepisem, ale také s výtvarným uměním. Vzhledem k tomu, že podle vzdělávacího programu mají žáci základní umělecké školy se začít zabývat dějinami hudby až v pátém ročníku, společně s učitelem mají na probrání veškeré látky jeden rok. Podle pracovních sešitů hudební nauky začínají hudebněhistorická témata již ve třetím ročníku – v pracovním sešitě můžeme nalézt Bedřicha Smetanu a Antonína Dvořáka. Následně se objevuje historie i ve čtvrtém ročníku, kde můžeme nalézt Wolfganga Amadea Mozarta, Ludviga van Beethovena nebo Johanna Sebastiana Bacha. V pátém ročníku se v pracovním sešitě objevuje veškerá látka od hudebního pravěku do hudby 20. století.

⁹ Základní umělecká škola Floriána Leopolda Gassmanna Most. *Školní vzdělávací program*. Most: 2022.

¹⁰ Základní umělecká škola Floriána Leopolda Gassmanna Most. *Školní vzdělávací program*. Most: 2022.

Žáci hudební nauky v pátém ročníku by měli mít, stejně jako v minulých letech, k ruce svůj notový sešit a pracovní sešit. Nově se může přidat i linkovaný sešit na dějiny hudby. Mezi vhodné výukové metody ohledně dějin hudby patří například diskuze mezi žáky, poslech skladeb a zápis nejvíce důležitých bodů do svého sešitu. Pracovní sešit může být jakýmsi prostředkem pro doplnění nebo pro práci s textem.

Nepostradatelnou formou výuky dějin hudby je forma exkurzí. V České republice je mnoho míst, kam s vybranou třídou vyjet a podniknout tak skvělý den, ve kterém se žáci dozví zajímavé informace. Exkurze je vhodná pro hudebně-kulturní rozvoj žáka. Tímto způsobem může učitel hudební historii tzv. oživit.

Aktivně spolupracuje ve skupině (společné muzicirování, týmová spolupráce při řešení zadaného úkolu, nácvik hudebního díla či jeho částí, rozdělení rolí partu, práce ve dvojici).¹¹

Ve výuce hudební nauky nejde jen o předávání informací, ale také mimo jiné jde i o tvorbu vztahů mezi žáky a vzájemné spolupráce ve třídě. Na základních uměleckých školách se každý rok koná tzv. systém zápisu. Každý žák má povinnost se v září zapsat do konkrétního ročníku hudební nauky. Znamená to, že třídy hudební nauky jsou každý rok v jiném složení z hlediska žáků. Výuka hudební nauky pro žáky trvá dohromady pět let – žáci během pěti let poznávají velice mnoho spolužáků z celé základní umělecké školy. Někdy se stává, že se potkají dva žáci, kteří se již znají, v hodinách často spolupracují a dále tak prohlubují své vztahy. Učitele hudební nauky by mělo zajímat klima a týmová spolupráce třídy každý rok.

Učitel by měl sledovat třídu a dbát, aby ve třídě panovala uvolněná a pohodová atmosféra. Žáci se mohou před ostatními zpočátku stydět. Proto je dobré využívat různorodé didaktické hry, které jsou spojeny se sociálně-psychologickým tématem. Ve výuce nám jde totiž o to, aby žáci i společně spolupracovali, společně hráli a zpívali nebo ve skupině soutěžili a pracovali ve dvojici. I po jedné seznamovací hře mohou být vztahy mezi žáky upevněny.

Při plánování exkurze nezapomínejme na to, že celou akci plánujeme pro všechny třídy daného ročníku, aby došlo ke vzájemné interakci napříč všemi skupinami. To se pak může pozitivně odrazit na vzájemném budování vztahů a spolupráci.

¹¹ Základní umělecká škola Floriána Leopolda Gassmanna Most. *Školní vzdělávací program*. Most: 2022.

2 EXKURZE JAKO PROSTŘEDEK PRO VZDĚLÁVÁNÍ

Žáci nebo studenti jsou ve škole celý týden. Většinou je jejich povinností sedět v lavici, dávat pozor a nevyrušovat. Víme, že na základní škole několikrát v roce mají žáci školní akce, školy v přírodě, výlety i exkurze. Na základní umělecké škole jsou exkurze jen výjimečně.

*Exkurze je metodou, jak spojit školu s běžným životem a dát vyučování nový atraktivnější rozměr.*¹² Jedná se o výjezd třídy s daným učitelem, se kterým žáci navštíví místo, které souvisí například s učební látkou. Učitel může k exkurzi přispět – například pracovními listy. Návštěva má svůj cíl a žáci by si měli odnést mnohem více informací. *Právě exkurze je metoda, z níž si žáci nejvíce zapamatují, jelikož se jedná o propojení školy a reálného světa.*¹³ Tato metoda představuje propojení teorie s praxí, což odpovídá tomu nejlepšímu i v mimotřídní a mimoškolní výuce v minulosti.

Exkurze může být motivační, průběžná a závěrečná – buď může mít nějaký výchozí bod, nebo poslouží k získání nových informací, dovedností, poznatků i praktických zkušeností. Každý učitel (nejen hudební nauky a hudební výchovy) by si měl před plánováním dané exkurze stanovit vzdělávací cíl – co si žáci odnesou, co získají, co využijí apod. Výjezd se žáky by měl být nějakým způsobem zařazen do kontextu výuky a neměl by narušovat výrazně ostatní výuku – nezapomínejme, že může být exkurze nejen jednodenní nebo půldenní, ale také i vícedenní.¹⁴

2.1 POČÁTKY MIMOTŘÍDNÍ A MIMOŠKOLNÍ HUDEBNÍ VÝCHOVY SE ZAMĚŘENÍM NA EXKURZE

*Mimotřídní hudební výchovu rozumíme hudebně výchovné nepovinné zaměstnání, které pro žáky organizuje škola. Mimotřídní hudební výchova je organizována mimoškolními organizacemi, např. PO SSM, domy pionýrů a mládeže, osvětovými besedami, parky kultury a oddechu, rozhlasem apod.*¹⁵ V tomto období se rozumí mimotřídní a mimoškolní hudební výchova jako např. hudební kroužky, koncerty, besedy nebo různé hudební akce. I dnes můžeme sledovat žáky v mimoškolním dění – navštěvují základní uměleckou školu,

¹² ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. s.194.

¹³ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015. s.194.

¹⁴ SVOBODOVÁ, Jiřina. *Exkurze ve výuce – odborný článek*. [online] In: Metodický portál RVP.CZ. Praha: 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10081/exkurze-ve-vyuce.html> [citováno 2023-12-03]

¹⁵ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 2: na 2. stupni základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. s. 284.

středisko volného času, sportovní kroužek apod. Zde musíme podotknout, že kroužky navštěvují různé věkové kategorie žáků, a tím se rozvíjí sociální vztahy, zkušenosti, nebo vzájemná spolupráce.¹⁶ Mimotřídní a mimoškolní hudební výchova vytvářela pro samotného žáka estetické cítění, estetický vkus nebo hudební tvořivost. Žáky učila využívat volný čas k prohloubení vědomostí.¹⁷

V minulosti jsou nejvíce cenné koncerty pro mládež nebo také výchovné koncerty. Většinou se tyto akce konaly ve větších městech, kde sídlí tamní symfonický orchestr. Místem koncertu nebo besedy byl velký sál, do kterého přišli žáci z několika základních škol. Ještě předtím, než žáci navštívili koncert, se mohla konat příprava žáků – učitel měl na daný koncert k dispozici metodické listy, ve kterých byly skladby, skladatelé, nebo základní analýza skladby. Na hodinách hudební výchovy probíhala tato příprava tak, aby žáci přišli na akci nějakým způsobem poučení. Výchovné koncerty byly často orchestrální a vždy začínaly výkladem – například o hudebních nástrojích, nebo nástrojových skupinách, o dané skladbě apod. Žáci byli na koncertech samozřejmě zapojeni, kdy mohli zpívat různé motivy nebo témata hrané skladby. Samozřejmě, že koncert mohl být doplněn filmem, poezií, ale také i průvodním slovem a taneční skupinou – toto napomáhalo divákům nebo-li žákům v hudebně výrazových prostředcích.

Pro žáky na druhém stupni základní školy se konají tzv. Koncerty pro mládež, které se konaly mimo vyučování – odpoledne a pro starší mládež i večer. Na rozdíl od výchovných koncertů, které měly většinou vždy průvodní slovo, mohly být koncerty pro mládež i bez průvodního slova, nebo také hudebně literární. Koncert tohoto typu může být buď komorní, nebo orchestrální.¹⁸

Koncerty byly velmi důležitou součástí, ale na druhou stranu nesly spoustu nedostatků. Mohli bychom zmínit, že tyto koncerty byly spíše orchestrální a těm nejmladším žákům základní školy by (i dnes) byla vhodná hudba vokální, kdy z tohoto hlediska byly koncerty tohoto typu minimální. Vyskytly se i finanční problémy při dojíždění žáků z venkova, problémy v plynulém chodu školy, kdy tyto koncerty byly povinné a probíhaly o vyučování a žáci tak

¹⁶ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 1: pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s.279.

¹⁷ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 2: na 2. stupni základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. s. 284.

¹⁸ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 2: na 2. stupni základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. s. 290.

ztratili čas v ostatních předmětech. Z těchto důvodů se hledaly jiné způsoby, jak docílit mimotřídní styk dětí s hudbou.¹⁹

Tyto problémy by v té době mohly být odstraněny hudebními besedami, které probíhaly přímo ve škole. Hudební beseda mohla být ve školním sále, klasické třídě, nebo školní hudebně s klavírem. Tyto místa nám ukazují intimnější prostředí, kdy učitel hudební výchovy se mohl velice dobře zaměřit na žáky, jak besedu vnímají, jak pracují a jak účinně funguje hudební beseda na děti. Na této akci vystupují komorní soubory, sóloví pěvci, sólový instrumentalisté a vokálně-instrumentální soubory. Občas se mohl vyskytnout i prostý koncert žáků, kteří hráli pro své spolužáky.

Hudební besedy se zajišťovaly přes Pragokonzert²⁰ - zkratka s jednatelstvím, které mělo seznamy hudebních umělců a hudebních skupin, které se věnují s prací s dětmi. Besedy byly vždy na nějaký způsob zaměřeny – k určitému námětu, k vokálním skladbám, k programním instrumentálním skladbičkám. Zapojení žáků do akce spočívalo ve společném zpěvu lidových písní, poslechu hudby, zaměření se na zvukomalbu, melodií, rytmem, dynamikou a tempu. Můžeme zde zmínit i další besedy, které byly spíše poznávací např. o programu z vokálních děl, o skladateli, s interpretem, s hudebním skladatelem. Pro hudební dění ve škole byla velkým úspěchem návštěva samotného hudebního skladatele, nebo interpreta. V poslední části je třeba zmínit další aktivity, které se též týkají hudebních besed – například hudební kvíz, hudební soutěže, nebo promítání filmu s hudební tematikou.²¹

Mezi poslední kategorií v historii mimoškolní a mimotřídní hudební výchovy patří témata pionýrského oddílu, družin mládeže, nebo také pionýrských táborů²², kde byla hudební výchova nedílnou součástí. V pionýrských oddílech se objevuje většina hudebních činností – mohl bych zde zmínit zpěv, poslech, hra na nástroje, hudební pohyb. Nezapomínejme, že pionýrský oddíl nevede učitel, takže zde je hudebně-výchovný proces poněkud jiný. Je třeba ale podotknout, že zde žáci mohou navrhnout svoji hudební činnost, u zpěvu navrhnout lidovou píseň, nebo se vyjádřit k právě trvající činnosti. Hlavní je, aby se

¹⁹ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 1: pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s.283.

²⁰ Je jednou z nejstarších uměleckých agentur s bohatými zkušenostmi a nejširším spektrem aktivit v České republice.

²¹ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 1: pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s.284, 285.

²² Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže byla masová volnočasová organizace pro děti a mládež ve věku od 6 do 15 let řízená vládnoucí Komunistickou stranou Československa.

v pionýrském oddílu žáci cítili příjemně a upevňovali si mezi sebou vztahy.²³ Podobným způsobem jsou na tom pionýrské družiny, které tehdy měly na starost žáky po vyučování.

Z hlediska mimoškolní a mimotřídní hudební výchovy se za největší přínos považuje letní prázdninový pionýrský tábor. Žáci na tomto táboře měli k dispozici čerstvý vzduch a krásnou přírodu, ve které se děti pohybovaly, zpívaly a hrály na hudební nástroj. Pro děti byly tyto činnosti zdravé a posilovalo to jejich emocionalitu a citlivost k přírodě. I dnes můžeme zmínit, jak naše uši poslouchají bublání potoka, zpěv ptáků nebo šumění stromů. Tyto zvuky zpravidla působí uklidňujícím dojmem. Pionýři na svých výpravách nejen zpívali, ale právě i poslouchali přírodu okolo sebe. Večer si zazpívali u ohně, kdy zpěv doprovázela kytara, housle nebo zobcová flétna. Děti na tomto táboře si nejen tvořily a upevňovaly vztahy mezi sebou, ale také se odpoutaly od hluku velkoměsta. Celkově tehdy byly tábory pro děti i duševní terapií a hygienou.²⁴

Učitelé tehdy brali ohled na nutnost spojení teorie s praxí. Toto nemuselo být jen z hlediska učební látky, kdy žáci probírají něco z hudební teorie (například kvintakord) a pan učitel teorii předvede v praxi (zahraje na klavír, zazpívá rozložený kvintakord apod.). Spojení teorie a praxe se chápalo mnohem více s hudebním životem školy, školní oslavou, pionýrským oddílem a v družině mládeže. V této době by učitel hudební výchovy měl zajišťovat různé výchovné koncerty, besedy ve škole, operní představení – tím spojil klasické vyučování s mimoškolním hudebním životem.²⁵

2.2 SOUČASNÉ MOŽNOSTI REALIZACE EXKURZÍ

Každá akce by měla být skvěle připravená a žáci i jejich rodiče musí dostat veškeré informace nejen z hlediska termínu, času, místa a financích, ale i o tom, co si žáci mají vzít s sebou – toto by hlavně platilo pro žáky základních škol. Mezi jednodenní exkurze můžeme zařadit například návštěvu zoologické zahrady, muzea, nebo vědeckých institucí.

Náročnost může vykazovat vícedenní exkurze, jelikož exkurze tohoto typu je podstatně náročnější jak ve fázi plánování, tak i samotné realizace. Zpočátku by si měl učitel stanovit cíl exkurze a následně zařizuje spíše administrativní stránku, ve které řeší seznamy žáků,

²³ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 1: pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s. 284, 286.

²⁴ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 1: pro 1. stupeň základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s. 287, 288.

²⁵ SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 2: na 2. stupni základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984. s. 92.

různé telefonáty, přípravu informací, rozpočet. My, jakožto učitelé, můžeme připravit materiály pro žáky, připravíme časový harmonogram. Při návštěvě muzea nebo jiné podobné instituce je třeba zvážit, zda využijeme možnosti plně erudovaného průvodce, nebo se průvodcem staneme my. U vícedenní exkurze je třeba vyřešit ubytování a stravování – v tomto ohledu tyto věci řeší učitelé nejčastěji písemným způsobem, například prostřednictvím emailu.²⁶

Nastává čas, kdy řešíme důležité informace s našimi účastníky exkurze – s našimi žáky. Před cestou je třeba vyřešit pravidla, jelikož každý výjezd na tento způsob je školní akcí a to znamená, že žáci musí dodržovat pravidla školního řádu. Pokud by učitel chtěl přidat další pravidla, samozřejmě může a následně je žáci potvrzují podpisem. Po tomto podpisu následují písemné informace z hlediska cesty, časového harmonogramu, ubytování, kontaktů a dalších důležitých instrukcí, které žáci dostanou. Kromě administrativních věcí, seznamů žáků, důležitých dokumentů a kontaktů je třeba nezapomenout i přenosnou lékařskou pomoc.²⁷

Po návratu by mělo proběhnout hodnocení exkurze, které proběhne nejen u žáků, ale i učitelů, kteří na školní akci byli též. Zpětná vazba je pro učitele velice důležitá – a to nejen z hlediska získaných vědomostí ze strany žáků, ale i z důvodu plánování další exkurze, která může být lepší a nemusí mít nějaké nedostatky. Učitel se může zajímat o tom, jestli odpovídal časový plán, jestli náročnost úkolů byla přiměřená, jestli byla pro žáky exkurze zajímavá, co se nepovedlo, co je třeba zlepšit apod. Na výstupy exkurze by měla navazovat výuka, ve které může učitel se žáky probrat cokoliv z proběhnuté školní akce. Žáci mohou pracovat s pracovními listy, které by se vázaly na například návštěvu muzea.²⁸

Veškerá organizace je pro učitele náročná, a to nejen při přípravě, ale také v průběhu celé exkurze. Pokud učitel plánuje exkurze již delší dobu a má v této sekci mnoho zkušeností, má následně jen polovinu práce – zvykne si a organizace zvládne bez stresu.

²⁶ SVOBODOVÁ, Jiřina. *Exkurze ve výuce – odborný článek*. [online] In: Metodický portál RVP.CZ. Praha: 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10081/exkurze-ve-vyuce.html> [citováno 2023-12-03]

²⁷ SVOBODOVÁ, Jiřina. *Exkurze ve výuce – odborný článek*. [online] In: Metodický portál RVP.CZ. Praha: 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10081/exkurze-ve-vyuce.html> [citováno 2023-12-03]

²⁸ SVOBODOVÁ, Jiřina. *Exkurze ve výuce – odborný článek*. [online] In: Metodický portál RVP.CZ. Praha: 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10081/exkurze-ve-vyuce.html> [citováno 2023-12-03]

Tyto exkurze (jednodenní i vícedenní) přináší žákům krásné zážitky, na které vzpomínají. Nezapomínejme, že nám učitelům ta „trocha“ organizace a starostí za ten zážitek stojí.²⁹

²⁹ SVOBODOVÁ, Jiřina. *Exkurze ve výuce – odborný článek*. [online] In: Metodický portál RVP.CZ. Praha: 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10081/exkurze-ve-vyuce.html> [citováno 2023-12-03]

PRAKTICKÁ ČÁST

3 EXKURZE ZAMĚŘENÁ NA JEDINEČNÁ DIVADLA V ČESKÉ REPUBLICE

Jak již z předchozích kapitol víme, žáci se v průběhu studia setkávají s dějinami hudby. Právě tato oblast je pro pořádání exkurze velmi vhodná a rozmanitá. S historií hudby se žáci setkávají již ve třetím ročníku, kdy se seznamují se zakladateli české národní hudby. V pracovním sešitu se žáci čtvrtého ročníku seznamují i s dalšími skladateli z hlediska dějin hudby. Mezi nimi je například Wolfgang Amadeus Mozart³⁰, Ludwig van Beethoven³¹ nebo Johann Sebastian Bach³², který uvede žáky do období hudebního baroka.

Z hlediska hudebního baroka je zde téma, které je v tomto období nejvíce důležité probrat – vznik a vývoj opery. Barokní opera se probírá převážně v pátém ročníku, kde žáci se spíše ve druhém pololetí zabývají dějinami hudby od pravěku do hudby 20. století. V pracovním sešitu se v prvním pololetí probírá a opakuje hudební teorie, ve které se objevují skoky k hudebním formám, hudebním nástrojům a také k hudebním žánrům. Mezi nimi je opera obecně, ve které žáci naleznou informace o žánru jako takovém a o zajímavostech jako jsou: druhy oper, skladatelé, pěvecké sbory, orchestr, kulisy nebo kostýmy³³. K této kapitole je pro žáky i cvičení, ve kterém doplňují slova v textu. (viz. Obrázek č.1)

Obrázek 1 Opera – Cvičení z PS hudební nauky pro 5. ročník (Martin Vozar)

 Textovou předlohou opery je _____. Dříve, než se otevře opona, orchestr zahraje _____. Operní dílo se zpravidla dělí na několik částí zvaných _____.
Sólový pěvecký výstup za doprovodu orchestru, při kterém pěvec nebo pěvkyně ukazuje krásu a možnosti svého hlasu, se nazývá Á _____. Zhudebněný text, který klade důraz na rytmus řeči, je R _____.

Hudební baroko, které má své místo v pracovním sešitu zvláště se zabývá zprvu o instrumentální a vokální barokní hudbě, o formách, o barokních synteticích a ke konci velmi stručně o opere.³⁴ Tyto dva články o opere mají jedno společné – divadlo. V hudební nauce

³⁰ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 4. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 44-45

³¹ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 4. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 62-63

³² VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 4. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 22-23

³³ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 5. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 40-41

³⁴ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 5. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 54-57

se ve čtvrtém ročníku žáci dozvídají o vývoji Národního divadla nebo o Rudolfinu.³⁵ O barokním divadle ale v žádném pracovním sešitě není podrobná zmínka.

Barokní divadlo se nám v tomto případě otvírá jako zajímavé a poutavé téma, které je snadno propojitelné s praktickou výukou. V souvislosti s látkou hudebního baroka je zprvu důležité žáky uvést do světa vzniku a vývoji opery, jejich žánrů a italských center, dále zahájit diskuzi na téma barokní divadlo a jeho fungování. Žáci o tomto tématu přemýšlí a sdělují nám své pocity a dojmy. Následně se seznámí se základními informacemi ohledně barokního divadla například o tehdejší publiku. *Nové operní publikum bylo velmi různorodé: šlechta měla samozřejmě své lóže, měšťané a ostatní běžní návštěvníci se tísnili v rozlehlém parteru.*³⁶ Následně o fungování opony, zvuků a rekvizit. *Mnohá divadla investovala velké prostředky do kostýmů a do nákladné jevištní techniky, jež umožňovala výrazné změny scény, opravdovou barokní divadelní podívanou: „létající“ stroje pro bohy vznášející se na oblacích, moře s vlnobitím, bouřku apod.*³⁷ Také je třeba žákům povědět i o barokních hudebních nástrojích, jelikož se od minulých dob zdokonalily. Můžeme zde zmínit například barokní kytaru, barokní housle nebo cembalo, které se v pracovním sešitě hudební nauky uvádí též již ve čtvrtém ročníku.³⁸ Toto všechno můžeme žákům i prostřednictvím interaktivní tabule promítnout a uvést i zvukovou podobu hudebních nástrojů, jelikož v divadle, konkrétně v barokní opeře, byl barokní orchestr, který byl také nějakým způsobem uspořádaný a měl svoji podobu. *„Orchestr“ i v těch nejslavnějších operních domech tedy v 17. století nebýval ani zdaleka velký, zpočátku se vlastně ani o orchestru ve smyslu, jak jej známe dnes, nedalo mluvit. Byl to spíše komorní instrumentální ansámbl s nejmenším možným obsazením: jeden až dva houslové pulty, tj. nejvýše 4-8 hráčů, a stále ještě několika hráči zastoupené basso continuo.*³⁹

O divadle jako takovém je třeba se žáky diskutovat, jelikož se v tomto objektu odehrává dost koncertů, oper nebo muzikálů. Žáky můžeme seznámit s dalšími speciálními divadly, které v České republice máme. Mezi nimi jsou lesní a skalní divadla, které si někteří žáci neumí vůbec představit. V pracovních sešitech o divadlech tohoto typu není ani jedna

³⁵ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 4. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 34-35

³⁶ KAČIC, Ladislav. *Dějiny hudby III – Baroko*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2009. str. 138.

³⁷ KAČIC, Ladislav. *Dějiny hudby III – Baroko*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2009. str. 138.

³⁸ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 5. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 28.

³⁹ KAČIC, Ladislav. *Dějiny hudby III – Baroko*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2009. str. 138

zmínka, ale my učitelé můžeme žákům nabídnout různé ochutnávky v letních dnech ve formě výjezdů do přírody, kde můžeme na taková divadla narazit.

3.1 BAROKNÍ DIVADLO V ČESKÉM KRUMLOVĚ

Jedna z nejvíce důležitých a z hlediska žáků velice oblíbených výjezdů jsou exkurze, nebo výlety vícedenní. Přesouváme se od kategorie hudebních nástrojů do světa dějin hudby. Dějiny hudby je třeba nějakým způsobem oživit a nejlepší způsob je ten, že je můžeme společně s žáky navštívit.

Žáci na základní škole za jeden školní rok navštíví několikrát divadlo. Často jsou divadelní představení spojena s výukou českého jazyka. Zkrátka jejich kroky míří do městského divadla, kde se usadí do pohodlné sedačky a společně sledují dění na jevišti. Nikdo z nich ale neví, jak by mohlo vypadat z hlediska historie. Kdo mohl vystupovat v minulosti? Jak vypadaly kulisy? Měli tehdy také tak pohodlné sedačky, ve kterých sedíme dnes v městském divadle? O tom může vyprávět nádherné zámecké barokní divadlo v Českém Krumlově.⁴⁰

Pokud Český Krumlov⁴¹ je od našeho města velice vzdálený, učitele napadne myšlenka, že výjezd za barokním divadlem bude vícedenní. Samozřejmě školy, které jsou k tomuto místu blíže, tato myšlenka vůbec nemusí nastat. S ohledem na základní uměleckou školu v Mostě se zaměříme na exkurzi třídní. První den se věnuje samotné cestě, jelikož trvá vlakem dohromady šest hodin. Druhý den se věnuje samotné exkurzi. Třetí den se odjíždí domů a opět se věnuje cestě vlakem.

Z důvodu vysokých cen v Českém Krumlově nehledáme ubytování přímo ve městě. Nabízí se zde klidný resort Olšina, který je od Českého Krumlova vzdálen jen pár zastávek vlakem. Žáci jsou ubytováni na ubytovně pro školy, která je cenově přijatelná. Resort je v přírodě, kde si můžou hrát, dovádět a žádné nebezpečí jim nehrozí. Místo se podobá spíše kempu, ve kterém je hřiště, ohniště, chatky a recepce, kde sídlí i jídelna. Formu stravování volíme tak, aby co nejvýhodněji korespondovala s plánovaným programem. V tomto případě byla zvolena polopenze – první den začínají večeří, druhý den se nasnídají a odjedou do města s tím, že se vrátí zpátky na večeří, třetí den se nasnídají a odjedou domů. První den je tedy ve znamení cesty, příjezdu, vybalování a večeře, po které mají žáci své osobní volno –

⁴⁰ Barokní divadlo na zámku v Českém Krumlově reprezentuje jedno z nejstarších dochovaných divadel zámeckého typu ve středoevropské oblasti a jedno z nejkompaktněji dochovaných barokních divadel na světě.

⁴¹ Je město v Jihočeském kraji v okrese Český Krumlov, 22 km jihozápadně od Českých Budějovic.

společně si můžeme zahrát různé hry – v rámci budování a upevňování vztahů je dobré, když se zapojí i učitel. Večer je třeba jít brzy spát, jelikož druhý (hlavní) den je po snídani odjezd do Českého Krumlova.

Druhý den po snídani vyrážíme na vlakové nádraží. Po příjezdu je z nádraží třeba dojít do centra ve městě, kde je i zámek s barokním divadlem. Je na každém učiteli, kdy si prohlídku do barokního divadla objedná. Samozřejmě tento výjezd není jen o divadle, ale i o samotném městě, které je možné si projít.

Prohlídka barokního divadla trvá 45 minut, ve které žáci navštíví hlediště a zákulisí pod pódiem. Při vstupu do divadla si všímají barokní architektury, malby a různých ozdob, které divadlo v sobě ukrývá. Během prohlídky zjišťují, jakým způsobem se používaly kulisy a zvukové efekty – například hřmění, vítr a kapky deště. Dozví se také o zasedacím pořádku prostých měšťanů, šlechty a panovníků. Po přesunu do zákulisí pod pódiem se zajímají o mechaniku a kulisy. Na konci prohlídky se podívají na videodokument, ve které uvidí kousky představení nebo opery. Prohlídka dnes stojí pro jednoho žáka 110,- a pedagogický dozor na deset žáků má vstup zdarma.

Vícedenní exkurze mají svá pro a proti. Žáci mají mnoho zážitků nejen ze dne prohlídky divadla, ale z celého výjezdu. Společně spolu tráví mnoho času, hrají ve volném čase hry, po večerech si povídají anebo chtějí hrát hry společně s panem učitelem. My, jakožto učitelé máme mnoho práce s dozorem, bezpečností a kázní. Nezapomínejme, že se žáky můžeme také podniknout různé hry, procházky po okolí nebo si jen popovídat. S žáky se tak sblížíme a poznáváme se více, což vede k dobrým vztahům mezi žákem a učitelem.

3.2 LESNÍ DIVADLO VE SLOUPU V ČECHÁCH

Jednodenním výjezdem se žáky může být vesnice Sloup v Čechách. Tato exkurze je velice speciální a jedinečná, jelikož se jedná o divadlo, které je na vzduchu a jeho představení, koncerty a hudební akce se konají pod širým nebem. Lesní divadlo sídlí přibližně půl kilometru od vesnice a kromě chůze na pahorek si člověk může všimnout krásné zalesněné přírody i čerstvého vzduchu. Pro žáky je tato exkurze velice zajímavá, jelikož si nedokáží představit, že existují lesní a skalní divadla, která dodnes fungují. Nemají ponětí o pódiu, hledišti, zákulisí a celkově o celé podobě divadla.

Plánování tohoto výletu závisí převážně na období a počasí. Nezapomínejme, že společně se žáky budeme celý den venku. Nejlepším měsícem ve školním roce je září a říjen

nebo květen a červen. V těchto měsících je venku přijatelná teplota. Lesní divadlo je volně přístupné, což napovídá, že vstupné není a jediné, co si žáci zaplatí je doprava.

Do Sloupu v Čechách se můžeme dostat autobusem, vlaková stanice je nejbližší ve městě Nový Bor, ze kterého je možné dojít pěšky po rovinaté stezce do vesnice – je to velice příjemná procházka, kdy si žáci všimají krásy lesa, zvuků potoka a čerstvého vzduchu. Jakmile se přijde do Sloupu, musí se celá vesnice projít a následně si vyjdete menší kopec, který vás dovede do lesního divadla. V areálu divadla je třeba mít žáky pod přísným dohledem, jelikož je například láká vylézt na některou ze skal. Učitel společně se žáky si může projít skalní zákulisí, šatnu a pódium. Následně může žáky informovat o různých zajímavostech například o operách a operetách, které lesní divadlo zažilo – Netopýr, Čarostřelec, Prodaná nevěsta apod. Žákům se může zadat úkol z hlediska dramatizace písně, kdy ve skupinách vytvoří hereckou scénku, která tvoří děj vybrané lidové nebo umělé písně.

Po prohlídce může následovat přesun do vesnice, ve které se žáci mohou občerstvit v tamní restauraci nebo na koupališti, kde jsou stánky s občerstvením. Koupaliště je krásným místem, kde si všichni užijí pohled na Radvanecký rybník. Po přestávce může následovat cesta zpět. Nabízí se zde cesta autobusem přímo ze Sloupu do České Lípy nebo do Nového Boru.

4 EXKURZE ZAMĚŘENÉ NA HUDEBNÍ NÁSTROJE SOUČASNÉ A HISTORICKÉ

Hudební nástroje jsou ve výuce hudební nauky i hudební výchovy velice důležité. Žáci toto téma provází od prvního ročníku. Měli by pojmenovat daný nástroj nejen podle obrázku, ale i podle zvuku. Tyto věci je třeba roky procvičovat tak, aby z pátého ročníku žáci odešli alespoň se základními znalostmi. Již v prvním ročníku se v pracovním sešitu žáci seznamují s hudebními nástroji – tedy spíše s hráči, které doplňují do křížovky. (viz. Obrázek č.2)

Obrázek 2 Muzikantská křížovka – cvičení z PS hudební nauky pro 1. ročník (Martin Vozar)

Muzikantská křížovka

Vyhledej všechny hráče na hudební nástroje a doplň je do křížovky.
V tajence (zvýrazněná políčka) se ukrývá největší drnkací hudební nástroj.

		K	L	A		Í	R			K	
V						I				Y	
A						O	U		L	I	
		U								A	
	O			J		S					
A						S				I	
		N				T					
Í		Í				G	O	T			A
K											

Tajenka: _____

Hlavním ročníkem hudební nauky, kde se žáci seznamují s hudebními nástroji je ročník druhý. V pracovním sešitě se seznámí se základními hudebními nástroji – například trubka⁴², lesní roh⁴³, pozoun⁴⁴, hoboj⁴⁵, fagot⁴⁶ apod. Druhý ročník je opravdu pro výuku hudebních nástrojů jako dělaný. V sešitě se objevují i cvičení, u kterých si své znalosti mohou následně

⁴² VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 2. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 7

⁴³ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 2. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 15

⁴⁴ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 2. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 23

⁴⁵ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 2. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 39

⁴⁶ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 2. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 47

procvičit (viz. Obrázek č.3 a č.4) – může to být například prosté poznávání podle obrázků nástroje.

Obrázek 3 Bicí nástroje – cvičení z PS hudební nauky pro 2. ročník (Martin Vozar)

Obrázek 4 Flétna – cvičení z PS hudební nauky pro 2. ročník (Martin Vozar)

56. Flétna

Flétna patří do skupiny dechových dřevěných nástrojů. Původně se vyráběla ze dřeva, dnešní nástroje jsou z různých materiálů – podle typu flétny. Dokáže zahrát krásný a jemný tón, ale i znělou melodii. Na koncertě ji nejčastěji uslyšíme s doprovodem klavíru nebo společně s dalšími hudebními nástroji.

Dokážeš pojmenovat flétny na obrázku?

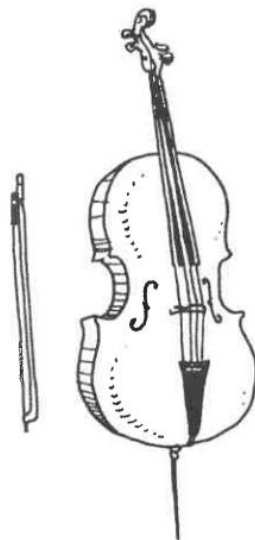
Následně se objevují cvičení (viz. Obrázek č.5), u kterých se učitel společně se žáky pozastaví a mohou spolu na daná témata diskutovat.

Obrázek 5 Smyčcové nástroje – cvičení z PS hudební nauky pro 2. ročník (Martin Vozar)

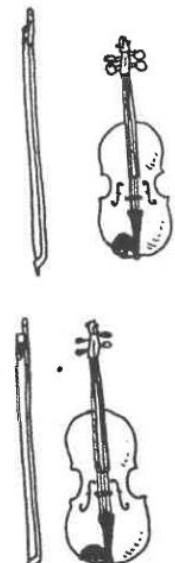
90. Smyčcové nástroje

Smyčcové nástroje jsou čtyři: housle, viola, violoncello (čti violončelo) a kontrabas.

VIOLONCELLO

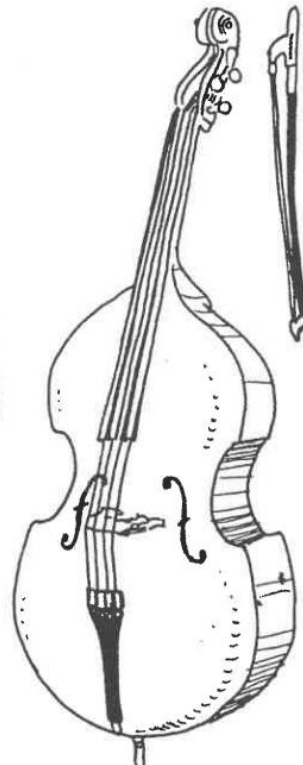

HOUSLE

VIOLA

KONTRABAS

Které části smyčcových nástrojů jsou si podobné?

V čem se od sebe liší?

Podle pracovního sešitu třetího ročníku by se měli hudební nástroje žákům připomenout a zopakovat. Zároveň by je měli zařadit do dané kategorie a dozvědět se o nich více.⁴⁷ Samozřejmě, že pracovní sešit má připravené různé křížovky⁴⁸, osmisměrky nebo jen doplňovačky. (viz. Obrázek č.6)

Obrázek 6 Dechové nástroje – cvičení z PS hudební nauky pro 3. ročník (Martin Vozar)

57. Dechové nástroje

Doplň názvy dechových nástrojů: .

DŘEVĚNÉ: _____

ŽESTOVÉ: _____

V pracovním sešitu čtvrtého ročníku jde jen o upevnění znalostí⁴⁹, případně o nové nástroje například cembalo nebo v pátém ročníku, kde se žáci seznámí například s akordeonem a cimbálem.⁵⁰ Jak jsme již zmínili, tak hudební nástroje je třeba ve výuce opakovat každý rok – pro některé žáky je to také oddychová činnost od not, akordů a intervalů.

Jak jsme již zmiňovali, hudební nástroje současné jsou pro žáky základem. V rámci dějin hudby se setkáváme také s historickými nástroji, které je třeba v souvislosti s výukou probrat též. Převážně v pátém ročníku se hned při prvním tématu, tedy hudebním pravěku, žáci seznámí s oficiálně prvním hudebním nástrojem – píšťala z kosti. *Jsou to například signalizační píšťaly ze sobích kostí ze starší doby kamenné, jež ještě nesloužily hudebním účelům v pravém slova smyslu, nýbrž pro potřebu lovu.*⁵¹ V následujících hudebních

⁴⁷ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 3. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 30-35

⁴⁸ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 3. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 31

⁴⁹ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 4. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 8-9

⁵⁰ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 5. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, 2022. str. 8-

⁵¹ ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy.

obdobích se žáci seznamují s předchůdci hudebních nástrojů – například s lirou da braccio⁵², violou da gamba⁵³ nebo klavichordem⁵⁴.

Žáci často projevují zájem o tzv. idiofonické nástroje. Rádi si i hudební nástroje poslechnou. Jejich zájem ale směřuje i k jiným hudebním nástrojům, které jim přijdou speciální a moc rádi by si na ně chtěli zahrát. My učitelé bychom měli vědět, že žákům hudební nauky můžeme představit hudební nástroje, které můžeme propojovat s hudební teorií. Žákům můžeme představit stavbu nástroje, ladění nebo samozřejmě dějiny daného nástroje. Jelikož mnoho žáků hraje na klavír nebo při hudební nauce na zvonkohru, klavír je oblíbeným nástrojem. Mezi speciální nástroj, který například můžeme žákům představit je čtvrttónový klavír. *Klavír je sestaven ze dvou samostatných korpusů, každý s vlastním strunným potahem, a má třímanuálovou klaviaturu, kde nejvyšší manuál je laděn stejně jako spodní, zatímco prostřední je o čtvrt tónu výše.*⁵⁵ Tento nástroj můžeme žákům představit, jako součást hudební teorie – vědí, že v hudbě jsou celé tóny a půltóny, my učitelé poukážeme, že může existovat čtvrttón. Společně se žáky si můžeme čtvrttónový klavír poslechnout, ale nezapomínejme, že tento speciální nástroj můžeme nelézt i v Českém muzeu hudby, kde si ho ve sluchátkách mohou žáci poslechnout. Pro žáky základních uměleckých škol může být exkurze do Českého muzea hudby opravdu výborná.

4.1 ČESKÉ MUZEUM HUDBY

Mezi jednodenní exkurze patří výjezdy do Prahy. Z hlediska žáků jsou výjezdy do našeho hlavního města velice oblíbené. Pro učitele to může být velice náročný den, jelikož musí dbát na bezpečnost žáků. Praha je velice rušným městem a v některých částech se snadno může žák ztratit.

Plánování tohoto výjezdu patří mezi ty snazší. Je třeba do muzea hudby zprvu zavolat a ohlásit návštěvu. Je to základ slušnosti a zaměstnanci nebudou překvapeni, naopak se budou moc těšit. Vstupné mají žáci a pedagogický dozor zdarma. Pokud by ale daná skupina přivítala mezi sebe průvodce, zaměstnanci muzea během hovoru zmíní cenu za prohlídku

⁵² ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy, str. 51

⁵³ ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy, str. 57

⁵⁴ ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy, str. 85

⁵⁵ ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy, str. 117

s průvodcem. Je třeba mít na paměti, že muzeum hudby má v úterý zavřeno. České muzeum hudby může být pro žáky a učitele pravidelnou návštěvou. Sídlí na Malé Straně v ulici Karmelitská, ale když pojedete tramvají, vystoupíte na zastávce Hellichova. Doprava do Prahy může být buď vlakem, nebo autobusem, který objednáte. Pokud bude skupina dvaceti členů, vyplatí se spíše vlak, kdy z nádraží se tramvají dopravíte přímo k budově Českého muzea hudby. Žáci tedy platí jen dopravu.

Muzeum hudby má své stále expozice, které zas moc nemění. Po příchodu do muzea si můžeme společně se žáky odložit věci do šatny zdarma a naše kroky mohou směřovat do prvního patra, kde je připravena stálá expozice. Ve stále expozici mohou žáci poznat nejen historické a současné hudební nástroje, ale i netradiční hudební nástroje, které ještě nikdy v životě neviděli. Prohlídka je dosti interaktivní a žáci si tak mohou dané hudební nástroje poslechnout, nebo dokonce na ně zahrát. Zajímavostí je již zmiňovaný čtvrttónový klavír, harfa, varhany nebo orchestrion. Místnosti jsou rozděleny podle oddělení hudebních nástrojů. Jako první jsou místnosti strunných nástrojů, následně pak místnosti dechových nástrojů a ke konci lze vidět hudební nástroje bicí a speciální. Žáky mohou překvapit menší varhany, do kterých se musí pumpovat vzduch, dále také skládání klarinetu, nebo příčné flétny, a samozřejmě také klavírní schodiště, které vydává tóny stupnice C dur. Nestává se, že by některé třídy tuto prohlídku negativně kritizovali, ba naopak žáci odchází nadšení.

V tomto objektu jsou i limitované expozice v přízemí, které souvisejí s danou problematikou – tyto expozice se mění a nejsou stálé. Naposledy můžeme zmínit expozici Hudební zvířinec, kdy žáci poznávali souvislost mezi hudbou a zvířetem. Žáci se tak mohli dozvědět o různých skladbách, které byly napsány skladatelem inspirovaným právě zvířetem, dále si zahráli na hudební nástroje, které byly spojené se zvířetem – rohy, kopyta, bubny potažené kůží apod. Největším zážitkem mohly být baletní špičky a sukýnky, které si žáci vyzkouší, a během této činnosti jim hraje Labutí jezero.

Po prohlídce se můžete společně se žáky přesunout do kavárny v muzeu, kde lze koupit kávu, drobné občerstvení nebo polévku. V této kavárně si mohou žáci koupit nejen hudební suvenýry, ale také gramofonové desky, které obsahují hudbu klasickou i populární. Samozřejmě, že se musí žáci nějakým způsobem naobědvat, což odpovídá svačině, kterou mají žáci s sebou, nebo je třeba se přesunout směrem k rychlému občerstvení, po kterém žáci často při výletech (nejen do Prahy) touží.

5 EXKURZE ZAMĚŘENÉ NA ŽIVOTY NAŠICH NEJZNÁMĚJŠÍCH SKLADATELŮ

Bedřich Smetana a Antonín Dvořák jsou osobnosti, které by i ve výuce na základní škole neměli chybět. Znalosti o těchto českých hudebních velikánech by se mohly považovat jako součást všeobecného přehledu běžného českého občana. – například, že Bedřich Smetana napsal Vltavu, nebo že Antonín Dvořák se dostal až do Ameriky. Jsou to zkrátka zakladatelé české národní hudby.

V souvislosti s učivem hudební nauky se žáci s těmito hudebními skladateli setkávají nejprve ve třetím ročníku – a to z hlediska pracovního sešitu. Každému skladateli je věnovaná jedna dvojstránka, na které lze vidět základní informace a obraz skladatele. Žáci v tomto ročníku se nejvíce zajímají o záliby a nejoblíbenější jídlo i pití skladatele.⁵⁶ My učitelé můžeme žákům přehrát alespoň jednu skladbu od každého skladatele: může to být Vltava od Bedřicha Smetany, která se může společně rozebrat a poukázat na prameny, veselku, svatojánské proudy apod. nebo Humoreska od Antonína Dvořáka, ve které poukážeme na souvislost mezi gongem před hlášením stanic v dnešním rychlíku nebo mezinárodních vlacích a právě touto skladbou s pomyšlením na Dvořákovu lásku k lokomotivám. V pracovním sešitu se objevují menší cvičení (viz. Obrázek č.7) ohledně této skladatelské dvojice propojené s hudební teorií.

Obrázek 7 Co patří k sobě? – cvičení z PS hudební nauky pro 3. ročník (Martin Vozar)

84. Co patří k sobě?

Označení tempa:		Dynamika:		Stupnice:	
Moderato	rychle	<i>p</i>	silně	E dur	3#
Adagio	mírně	<i>mf</i>	slabě	A dur	1b
Allegro	pomalou .	<i>f</i>	středně silně	F dur	4#

Skladatelé a jejich díla:

Bedřich Smetana	opera Rusalka
Antonín Dvořák	Má vlast

⁵⁶ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro ZUŠ Pracovní sešit 3. ročník*. Talacko music, s. r. o.: Praha: 2022. str. 26-29.

Zatímco ve třetím ročníku se žáci dozvídají poprvé o těchto skladatelích, ve čtvrtém ročníku se žákům jen připomínají. V pracovním sešitu čtvrtého ročníku se opakují jen ve formě kvízu a různých křížovkách.

Pátý ročník a jeho pracovní sešit je proslulý dějinami hudby od pravěku po současnou hudbu dvacátého století a jazzovou hudbu. Nicméně se vzpomínkou na třetí ročník je jasné, že si na Bedřicha Smetanu a Antonína Dvořáka alespoň trochu pamatují. Pro jistotu je třeba si tyto hudební skladatele společně se žáky zopakovat a například přidat pár informací, jelikož v pracovním sešitu pátého ročníku se (kromě menší zmínky v hudebním romantismu obecně⁵⁷) informace neobjevují. V sešitu je možné naleznout cvičení (viz. Obrázek č.8), které je zaměřeno na kompletní zopakování ohledně života a díla Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. Žáci doplňují text a tabulku, následně odpovídají na kvízové otázky.

Obrázek 8 Kdo ví – odpoví – cvičení z PS hudební nauky pro 5. ročník (Martin Vozar)

Skladatel _____ složil cyklus šesti symfonických básní _____, které líčí místa a příběhy z českých dějin a pověstí. K první symfonické básni _____ se vážou pověsti a báje z dávných dob českého národa. Hudba vypráví o slávě, turnajích, bojích, ale i úpadku a zkáze hradu. _____ je malbou české krajiny a líčí řeku od pramene až po veletok. _____ čerpá náměty z pověsti Dívčí válka. Čtvrtá symfonická báseň _____ líčí krásu české krajiny a veselí vesničanů oslavujících úrodu. _____ je symbolem neohrožených husitů. Poslední symfonická báseň _____ vypráví pověst o hoře, v níž jsou ukryti bojovníci, kteří přijdou v čele se svatým Václavem Čechům na pomoc, až jim bude nejhůře.

—	Bedřich Smetana	Antonín Dvořák
Ve kterém roce se narodil?		
Jaké povolání měl jeho otec?		
Kde působil v zahraničí?		
Název jedné opery		
Název jednoho díla pro orchestr		

Bedřich Smetana pobýval

- a) v Hradci nad Moravicí b) v Jabkenicích c) v Nelahozevsi

Antonín Dvořák je autorem opery

- a) Čert a Káča b) Čertova nevěsta c) Čert a muzikant

Antonín Dvořák se stal v Americe ředitelem

- a) divadelní akademie b) konzervatoře c) divadla

Zakroužkuj zálibu Antonína Dvořáka:

- a) jízda na koni b) sbírka motýlů c) železnice a lokomotivy

Premiérou Smetanovy opery _____ bylo 11. června 1881 otevřeno Národní divadlo v Praze.

V roce 1901 měla v Národním divadle premiéru Dvořákova opera _____.

RODNÝ DŮM ANTONÍNA DVOŘÁKA V NELAHOZEVSI

V tomto ročníku můžeme žákům podrobně povyprávět o životě a díle daného skladatele – poukázat na jejich místo narození, jejich dětství, rodinu, hudební rozvoj, vztahy nebo

⁵⁷ VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro ZUŠ Pracovní sešit 5. ročník*. Talacko music, s. r. o.: Praha: 2022. str. 64

studium. Žáci se v pátém ročníku mnohem více zajímají o jejich životním vývoji a působení na našem území nebo v zahraničí. Následně projevují zájem a společně diskutují o jejich vztazích, hudebních úspěších nebo naopak o neštěstích, které jejich život postihly. Z hlediska děl se my učitelé můžeme zaměřit na další hudební díla: například na klavírní tvorbu a opery Bedřicha Smetany, nebo na symfonickou tvorbu Antonína Dvořáka. Toto všechno můžeme propojit s výjezdem na exkurze, které jsou zaměřené právě na život těchto dvou hudebních skladatelů. Žáci tak na těchto výjezdech budou vědět: o co se jedná, o čem se mluví a také mohou k památkám, městům, obrazům nebo hudebním dílům doplnit své vlastní informace. Dějiny hudby mohou být pro žáky nudnou látkou, ale věřme, že exkurze zaměřené na život hudebních skladatelů jsou nejlepší volbou pro oživení historie a žáci si své získané vědomosti upevní na dlouhou dobu. Nezapomínejme, že z těchto exkurzí mohou být úžasné a příjemné zážitky z hlediska vztahu učitel a žák.

5.1 SMETANOVA LITOMYŠL

Rodiště Bedřicha Smetany se nachází v pardubickém kraji. Toto nádherné historické město je třeba navštívit nejen proto, že je zde mnoho aktivit, ale také z důvodu rodného bytu tohoto významného skladatele, který se nachází v prostorách zámku Litomyšl. Je třeba podotknout, že stojí za to navštívit zámecké a klášterní zahrady, náměstí, parky nebo Smetanův dům. Od našeho města je Litomyšl několik stovek kilometrů vzdálena, což odpovídá spíše vícedennímu výjezdu. Tato exkurze se umožňuje stihnout i v jednom dni, kdy se musí počítat s objednaným autobusem, který vás doveze na místo a zpět.

Plánování této exkurze patří mezi náročnější a je třeba dbát na časové rozvržení dne. Je nutné předem objednat autobus, objednat prohlídku do rodného bytu Bedřicha Smetany a následně si připravit program ohledně prohlídky města, ve kterém provází sám učitel. Samozřejmě, že nejlepší je vyjet v období května nebo června, kdy se blíží letní počasí. Za tento výlet si žáci zaplatí dopravu a vstup do rodného bytu, což je 20,-

Exkurze může započnout, jakmile vystoupíte z autobusu na autobusovém nádraží, odkud se vydáte na cestu směrem na Smetanovo náměstí, kde si můžete všimnout krásných barokních i klasicistních budov. U žáků je největším zážitkem socha Bedřicha Smetany, u které se rádi fotí. Nezapomínejme, že po odstěhování z rodného bytu bydlel Smetana na náměstí v Panském domě, který tam stojí dodnes. Po prohlídce náměstí se může učitel společně se žáky vydat na zámek, kde sídlí i rodný byt našeho skladatele, ve kterém proběhne plánovaná prohlídka. Žáci si rádi projdou nádhernou zámeckou zahradu, kde si člověk

posedá na travnatou plochu a odpočívá, nasvačí se, zahraje si hry, nebo si může prohlédnout zámek zvenčí. Pokud chce být učitel atraktivní a trochu se se žáky předvést, můžou si společně zazpívat píseň – v Litomyšli jsou „piana na ulici“ a jeden z nich je právě v areálu zámku.

Prohlídka rodného bytu je příjemná a žáci se o skladateli dozví mnoho zajímavých informací. Paní průvodkyně dokáže odpovědět na veškeré dotazy ze stran žáků, ale také i učitelů. Byt není velký, ale v každé místnosti doslova „ožívá“ historie. Žáci mohou například spatřit stůl, u kterého Bedřich Smetana skládal, mohou vidět originální brýle, původní ložnici a obývací pokoj, ve kterém je i klavír. Tento nástroj není původní a žáci si na něj mohou zahrát. Během prohlídky hrají tiše skladby z reproduktorů od samotného skladatele. Celkově i se závěrečnými dotazy prohlídka trvá 45 minut.

Následovat může prohlídka klášterní zahrady, která je oblíbenější, než zámecká. Je to možná tím, že uprostřed můžeme nalézt fontánu, do které je povoleno vlézt. Klášter a jeho zahrada je umístěna hned naproti zámku. Poslední zastávkou může být návštěva Smetanova domu, který si žáci pletou a myslí si, že zde Smetana bydlel. Proto je třeba na místě žákům vysvětlit, že se jedná u kulturní dům v Litomyšli, kde se konají koncerty a tato budova je kulturní památkou. Během procházky městem je možno narazit na pianina na ulici, umělecká díla, historické budovy a kulturní památky. Tento výlet si žáci opravdu zamilují a budou na něj vzpomínat.

5.2 DVOŘÁKOVA NELAHOZEVES

Rodiště Antonína Dvořáka můžeme nelézt v této středočeské vsi. Jeho rodný dům najdeme přímo naproti vlakové zastávky Nelahozeves-zámek – doslova by cestující vystoupil z vlaku, popojde téměř dvacet kroků a je u domu, kde se tento skladatel narodil. Doporučuje se tedy vyjet na toto místo vlakem. Tato jednodenní exkurze je spojena i s městem Kralupy nad Vltavou, jelikož na toto místo vede tzv. Dvořákova stezka.

Je nutno podotknout, že dnes v této době je rodný dům Antonína Dvořáka uzavřen z důvodu rekonstrukce. Tento objekt má mít jedenáct zrekonstruovaných místností, které nabídnou návštěvníkům ty nejmodernější interaktivní technologie s edukačními programy. Novinkou má být i bezbariérový přístup. V prostorách bývalé stáje bude centrum pro návštěvníky. Rodný dům by se měl otevřít během května nebo června roku 2024.

Z důvodu právě zmíněné rekonstrukce se může zdát samotné plánování výletu obtížnější. Učitel je v tomto případě sám odpovědný za přenos nových informací a měl by si připravit vlastní výklad o životě Antonína Dvořáka, který bude spojený s činnostmi a aktivitami pro žáky právě v Nelahozevsi. Po této aktivitě se nabízí přesun po Dvořákově stezce do Kralup nad Vltavou, odkud vedou vlakové spoje zpět do místa bydliště účastníků. Pokud by byl rodný dům otevřený, pravděpodobně by se tato exkurze mohla naplánovat jiným způsobem a žáci by si určitě interaktivní činnosti a edukační program užili. I pro tento výlet doporučuji období září – říjen nebo květen – červen, kvůli riziku nepříznivosti počasí. Za tento výlet by si žáci zaplatili opět jen dopravu.

Exkurze může začít už ve vlaku, kdy můžeme dětem nabídnout libovolnou motivační aktivitu zaměřenou na téma, které je bude čekat. Takovou aktivitou může být třeba vylustění šifry nebo tajenky. Rodný dům leží v bezprostřední blízkosti vlakového nádraží. Samotný výklad může tedy učitel zahájit, jakmile všichni vystoupí z vlaku. Do areálu zatím nemůžeme, což vede jen k vnějšímu prohlédnutí domu. Směrem k zámku je také vidět Dvořákova socha, u které se žáci rádi zastaví a prohlédnou si ji. To je také vhodné místo pro vytvoření společných fotografií.

Samotná Nelahozeves nabízí, kromě prohlídky Dvořákova domu, také příjemné posezení v zahradách renesančního zámku, do kterých je volný vstup. Tento prostor můžeme využít k relaxaci a společné diskuzi. Pokud by měl učitel menší přenosnou reprobednu, může pustit i skladatelova slavná díla.

Po těchto činnostech může začít procházka okolo zámku a napojení na Dvořákovu stezku, po které se dojde do Kralup nad Vltavou. Cesta je dlouhá tři kilometry a trvá okolo jedné hodiny. Během cesty podél řeky Vltavy si můžeme povšimnout zajímavých skalních tunelů pro vlaky a samozřejmě krásné krajiny. Žáci by měli vědět, že tuto cestu Antonín Dvořák skoro každodenně využíval.

5.3 MUZEUM BEDŘICHA SMETANY A ANTONÍNA DVOŘÁKA

I poslední typ na výlet je zaměřen na život našich největších skladatelů, Bedřicha Smetany a Antonína Dvořáka. Tentokrát se jedná o dvě muzea, která jsou zaměřena na život a dílo zmíněných osobností. Muzeum Bedřich Smetany můžeme nalézt u Karlova mostu blízko tramvajové zastávky Karlovy lázně. Muzeum Antonína Dvořáka se nachází na Novém Městě blízko zastávky metra I. P. Pavlova. Tato jednodenní exkurze může být tímto

způsobem propojena. Je však důležité zvážit náročnost s ohledem na věk a schopnosti vnímání žáků. Prohlídka jednoho muzea trvá přibližně 2 hodiny. V případě volby pouze jednoho muzea můžeme exkurzi doplnit návštěvou Českého muzea hudby, které je, jak už bylo zmíněno, velmi interaktivní.

Plánování této exkurze je velice podobné jako u výjezdu do Českého muzea hudby. Opět je třeba si uvědomit, že učitel se žáky bude v rušné Praze. Je nutné předem žáky upozornit na pravidla bezpečnosti chování v rušném městě a hlavně při přepravě městskou hromadnou dopravou. Je též nutné předem zavolat do obou muzeí a ohlásit naši návštěvu. Obě muzea mají v nabídce komentované prohlídky. Je na učiteli, kterou možnost si vybere. Je důležité brát na vědomí, že komentovaná prohlídka je, na rozdíl od té bez průvodce, placená. Cenu vám sdělí po telefonické domluvě. Pokud by komentovaná nebyla, žáci neplatí žádné vstupné, pokud ano, tak během hovoru se zaměstnanci muzea Vám bude oznámena cena. Důležitým bodem je v tomto případě také otevírací doba muzeí. Muzeum Antonína Dvořáka je uzavřeno v pondělí, muzeum Bedřicha Smetany pak v úterý. Proto je nutné výlet plánovat až na druhou polovinu pracovního týdne. Dopravit se do Prahy není žádný problém – je možno si objednat autobus, nebo jet vlakem, který by byl například pro dvacet žáků cenově přijatelnější. Žáci si tedy zaplatí dopravu, městskou hromadnou dopravu a pokud by to bylo nutné, komentovanou prohlídku.

Prohlídka muzea Bedřicha Smetany je velice pestrá a pro žáky zajímavá a interaktivní. Během vystavených informací o životě tohoto skladatele je možné vidět i obrázky – například jeho ženy nebo dcery, jeho notové rukopisy, nebo deníky. Nejzajímavější můžou být stojany s notami, ve kterých jsou napsány jeho skladby. Každý stojan má svou skladbu a pokud si člověk půjčí „kouzelnou“ taktovku a ukáže na konkrétní stojan, začne daná skladba znít po celé místnosti ze schovaných reproduktorů. Každý žák si následně chce taktovku vyzkoušet a poslechnout si skladbu. V muzeu je i klavírní křídlo, na které si žáci mohou zahrát.

Zatímco budova muzea Bedřicha Smetany je stavba novorenesanční, budova muzea Antonína Dvořáka je stavbou barokní a jeho umístění je na Novém městě. V tomto muzeu se žáci dozví o životě a díle z hlediska Antonína Dvořáka, mohou také vidět jeho rukou napsané skladby, obrazy rodiny, jeho klavír, brýle, violu nebo jeho korespondence. Žáci si mohou prohlédnout i nábytek z jeho pracovny nebo pamětní věnce a trofeje. Prohlídka je pro žáky také interaktivní - mohou naleznout multimediální stěnu, ve které si například

mohou ve sluchátkách poslechnout skladby, které Dvořák napsal, nebo skladby v různých úpravách. Celá prohlídka je uspořádána tak, aby návštěvník byl proveden v jeho životě od narození v Nelahozevsi, působení v Evropě i Americe, až po návratu do Čech. Tento výjezd můžeme zařadit mezi klidné exkurze, nehledě na přípravu a organizaci.

6 REFLEXE JAKO PROSTŘEDEK VYHODNOCENÍ EXKURZE

V poslední části je třeba podotknout, že z dané exkurze má žák zážitek a nové vědomosti. Učitel si z exkurze také něco odnáší – a to nejen z dané látky ohledně hudební nauky, ale také i z průběhu celkového výjezdu se svou třídou. Zpětná vazba, zhodnocení exkurze neboli reflexe je velice důležitá například pro přípravu dalšího výjezdu, který může být mnohem lepší. Reflexe může být rozdělena na dvě části: reflexe učitele a reflexe žáků.

6.1 REFLEXE UČITELE PO REALIZACE EXKURZE

Během exkurze by se měl učitel zajímat o její průběh – například pozorovat žáky při plnění daného úkolu, sledovat žáky a jejich reakce při prohlídce nebo diskuzi s průvodcem, dále pak hodnotit kázeň žáků při celkovém výjezdu. Z hlediska učitele by se měla exkurze zhodnotit i z hlediska její kvality a plánu – byla exkurze pro žáky zajímavou záležitostí? Dodržel jsem časový plán? Co se mi nepovedlo a co bych měl na příštím výjezdu zlepšit? Na tyto otázky by si měl sám učitel odpovědět a stanovit si to, co je pro jeho vedení a plánování další exkurze důležité.

6.1.1 DISKUZE S PEDAGOGICKÝM SBOREM

Jako jedna z verze reflexí se nabízí prostá diskuze nejen s kolegy ze školy, ale také i se zástupcem ředitele nebo i ředitelem školy. Je důležité podotknout, že by se učitel neměl stydět nebo dokonce se bát zpětné vazby od kolegů. Nezapomínejme, že často na plánovaný výjezd máme doprovod, tedy druhého učitele, se kterým můžeme probrat průběh a děj exkurze – jeho názory a zpětná vazba může být pro nás velice důležitá a klíčová. Ostatní kolegové ze školy dokážou mile a výborně poradit a zhodnotit situace, se kterými si učitel z exkurze neví rady – například: doprava, finance, plán exkurze nebo úkoly pro žáky.

Diskuze může být vedena i se zástupcem ředitele nebo samotným ředitelem školy, se kterými můžeme vyřešit například kázeň. Na výjezdu se může stát cokoliv – můžeme zmínit drzost, hluchost, nerespektování učitele, dále pak vulgarismy nebo kouření. Samozřejmě, že v každé třídě se toto nemusí dít, ale tyto situace mohou nastat i jen u jedince v dané skupině. Zástupce ředitele nebo ředitel může v těchto těžkých situacích poradit, případně je vyřešit.

6.1.2 REFLEXE ZE STRANY PRŮVODCE

Často se stává, že průvodce sám zhodnotí třídu, která na prohlídku přišla, a to prostřednictvím emailu, nebo krátkého rozhovoru s učitelem po prohlídce. Učiteli to tak nabídne okamžitou zpětnou vazbu na reakční schopnosti žáků a také na sociální klima v celé

skupině. Vzhledem k reakci od nezávislé osoby můžeme tyto informace využít k dalšímu formování žákovské skupiny. Každopádně díky těmto získaným informacím může zhodnotit svou třídu a její působení v dané instituci, následně může tyto příjemné nebo nepříjemné informace žákům oznámit a podpořit nějakou malou odměnou nebo výhodou do další výuky.

6.1.3 ZPĚTNÁ VAZBA OD RODIČŮ

Je jasné, že jakmile se vrátí žáci z exkurze domů, povídají rodičům o zážitcích z výletu, nejlepších částech a dalších zajímavostech. Učitel po příjezdu může napsat rodičům poděkování, ve kterém například bude oceňovat chování a také může zmínit zážitky a vtipné situace, které se při výjezdu staly. Často se stává, že rodiče obratem pošlou zpětnou vazbu, aby učitelé dali najevo, že si jejich děti výlet užili, že jsou moc nadšeni, a dokonce mohou zmínit, že doufají v další perfektní hudební výjezd. Pro učitele jsou to velice příjemné zprávy, které přispívají ke splnění úkolu, tedy naplánování a realizaci dalších exkurzí a výletů z hlediska hudební nauky.

6.2 REFLEXE ŽÁKŮ PO NÁVRATU Z EXKURZE

Žáci si z exkurze odnáší spoustu zážitků a vědomostí. Vzhledem k tomu, že my učitelé jsme sledovali průběh exkurze a také pozorovali žáky, potřebujeme zpětnou vazbu. Reflexe se týká nejen nových získaných informací, ale také o celkovém průběhu výjezdu. Byla exkurze pro žáky něčím zajímavá? Dozvěděli se něco nového nebo si snad prohloubili a upevnili své znalosti? Baval je den mimo školu? Objevil se u žáků nejlepší zážitek? My učitelé máme mnoho možností, jakým způsobem informace od žáků získat.

6.2.1 DISKUZE SE ŽÁKY

Po příjezdu z exkurze se může konat diskuze se žáky, která může proběhnout v rychlé verzi, což je ihned před odchodem domů, nebo už při zpáteční cestě vlakem. Od žáků se můžeme dozvědět pozitiva i negativa, které nám stručně sdělí. Například na nádraží, než se žáci rozeběhnou domů, si společně stoupnou do kruhu, kde každý žák sdělí v jedné větě své pocity – samozřejmě se to netýká získaných vědomostí, ale celkového pocitu z výjezdu: nejlepší zážitek a hodnocení celkového průběhu exkurze. Žáci často tvrdí, že si výlet užili, že to byl nejlepší výlet nebo že na výletě byla sranda. Bližší informace z výletu následně sdělují rodičům.

Diskuze po příjezdu z exkurze může proběhnout i ve vyučovací hodině, ve které je na všechny pocity, názory a hodnocení čas. Společně s učitelem mohou probrat kousek po kousku z dne exkurze. Učitel pokládá žákům takové otázky, aby si ověřil míru získaných

vědomostí, na které žáci odpovídají – rozhodně to není ústní zkoušení, ale spíše důležité informace pro učitele, díky nimž posuzuje, jestli byla exkurze pro žáky přínosná. Je skvělé, když žáci začnou mezi sebou diskutovat o tom, co si v ten den užili a zasmějí se nad vtipnými situacemi. A věřme, že jestli byla exkurze vícedenní, zážitků a příběhů je opravdu mnoho.

6.2.2 PRACOVNÍ LISTY, PRÁCE V PRACOVNÍM SEŠITU

Víme, že žáci získali nové vědomosti nebo si je prohloubili. Nás učitele zajímá, co si z exkurze odnesli. Můžeme vytvořit pracovní listy, které budou zaměřeny na danou látku, která bude primárně souviset například s prohlídkou muzea, divadla apod. Pracovní listy mohou být vytvořeny s klasickými otázkami, na které žáci odpovídají, nebo můžeme vytvořit kvíz s odpověďmi ve formě a, b, c. Vytvořena může být také křížovka, která bude v sobě skrývat tajenku související danou látkou, která nastane po diskuzi. Celkově by tyto pracovní listy měli obsahovat informace z exkurze, jelikož zážitky si můžeme spíše prodiskutovat. Žáci mohou pracovat samostatně, nebo ve dvojicích.

6.2.3 DIGITÁLNÍ TECHNOLOGIE

Pokud bychom nechtěli vytvářet a tisknout pracovní listy, nabízí se pro žáky i učitelé zábavnější metoda. Nejen v hodinách hudební nauky, ale i v jiných předmětech na základní škole žáci používají k výuce své mobilní telefony nebo pracují s interaktivní tabulí. Existují aplikace, které my učitelé můžeme využít ke zpětné vazbě z hlediska výletu.

Mezi žáky hudební nauky je nejoblíbenější aplikace s názvem Kahoot!⁵⁸ V tomto programu si učitel vytvoří klasické otázky s odpověďmi a, b, c, d. Žáci používají při této hře mobilní telefon, se kterým se připojí do aplikace pomocí QR kódu, nebo číselným kódem, které učitel promítá na interaktivní tabuli. Následně si žáci vytvoří přezdívku a svého tzv. avatara, kterého si mohou obléknout podle sebe. Žáci během hry sledují na interaktivní tabuli otázky a odpovídají na ně přes mobilní telefon, po zodpovězení každé otázky se žáci dozví správnou odpověď a umísťují se se svými body do tabulky. Na konci hry se koná vyhlášení prvních třech míst. Otázek může být opravdu mnoho a žáci mohou hrát sami, nebo v týmech. Do kvízu můžeme vložit obrázky, videa z YouTube nebo jen zvukové ukázky. Aplikace je zdarma a je možnost zakoupení lepší verze s rozšířenými možnostmi.

⁵⁸ Kahoot! je volně přístupná aplikace vhodná pro fixaci učiva prostřednictvím kvízů. Je spustitelná na zařízeních s operačním systémem Android, iOS i Windows.

Další oblíbenou aplikací, zejména pro mladší žáky, je Wordwall.⁵⁹ Aplikace je zaměřena pro tvorbu kvízů, spojovaček, třídění skupin, anagramu, křížovky, osmisměrky nebo také hry šibenice. Žáci tak chodí k interaktivní tabuli, na které přiřazují, spojují nebo jen odpovídají na otázky. Do kvízu můžeme vložit obrázky nebo zvukové ukázky. Aplikace zdarma jen na pouhých pět kvízů.

Pokud bychom nechtěli používat pracovní listy, ale zároveň bychom chtěli, aby žáci komentovali, psali nebo jen odpovídali na otázky – nabízí se Formuláře Google. Učitel vytvoří otázky, u kterých si zvolí svou variantu odpovědi – může to být varianta a, b, c, d, e, f... nebo to může být otevřená otázka, na kterou žáci odpoví slovně. Tento software následně dokáže u každé otázky vytvořit graf odpovědí, který můžeme společně se žáky prodiskutovat.

⁵⁹ Wordwall je zajímavá on-line aplikace pro tvorbu vlastních interaktivních aktivit (spojování slov, řazení, kvízy, přiřazování, anagramy, hádání slov, pexeso, osmisměrky, ...)

ZÁVĚR

Exkurze by měly být nedílnou součástí v jakékoli výuce. Žákům přináší nové vědomosti a zážitky. Z hlediska hudební nauky je mnoho míst, které se v souvislosti s učivem mohou navštívit.

Těžištěm a cílem mé práce bylo představit exkurze a jejich důležitost ve výuce hudební nauky. Prokázal jsem s oporou o RVP ZUV, že exkurze je platným vzdělávacím prostředkem. Představil jsem exkurze, které jsem společně se žáky navštívil během svého šestiletého pedagogického působení na základní umělecké škole Floriána Leopolda Gassmanna v Mostě, kde vyučuji hudební nauky. Podařilo se mi zrealizovat několik exkurzí, které jsou nejčastěji spojeny s dějinami hudby. V této bakalářské práci uvádím i pracovní sešity hudební nauky od autora Martina Vozara, které prokazatelně mohou posloužit ve vyučovací hodině před odjezdem na vybranou exkurzi. Následně uvádím i důležitost zpětné vazby, kterou jsem prováděl vždy po příjezdu z jakékoliv exkurze.

Ve výuce hudební nauky není moc učitelů, kteří exkurze provozují, a myslím si, že by se to mělo změnit. Jako učitel hudební nauky doporučuji naplánovat alespoň jednu exkurzi ve školním roce a zaměřit ji na vybrané učivo z hlediska hudební nauky. Věřím, že existuje mnoho jiných hudebních míst, které stojí za to navštívit.

Při psaní práce jsem využil své vlastní zkušenosti z praxe a čerpal jsem z různých informačních pramenů, které mě obohatily o četné poznámky k danému tématu. Zmíněné exkurze proběhly od začátku mého pedagogického působení na základní umělecké škole, tedy od roku 2019 do roku 2023.

RESUMÉ

Tato práce se zabývá exkurzemi v souvislosti s výukou hudební nauky na základní umělecké škole. Součástí této bakalářské práce jsou kurikulární dokumenty, které poukazují na danou vyučovací látku a postupně vedou k pracovním sešitům hudební nauky, které učitel může použít ve výuce v souvislosti s vybranou exkurzí. Hlavním tématem této bakalářské práce jsou realizované exkurze hudební nauky na základní umělecké škole Floriána Leopolda Gassmanna v Mostě. Výjezdy na místa spojená s hudbou odhalují praktickou stránku plánování a průběhu. Tato část směřuje k základním úkolům a povinnostem pedagoga a následně odhaluje zážitky a získané vědomosti z hlediska žáků.

This work deals with field trips in connection with the teaching of music theory at an elementary art school. Part of this bachelor's thesis are curricular documents that point to the given teaching material and gradually lead to workbooks of music theory, which the teacher can use in teaching in connection with the selected excursion. The main topic of this bachelor's thesis is the field trips of music theory at the primary art school of Florián Leopold Gassmann in Most. Field trips to places associated with music reveal the practical side of planning and progress. This part focuses on the basic tasks and duties of the teacher and subsequently reveals the experiences and knowledge gained from the students.

SEZNAM LITERATURY

ČÍŽEK, Bohuslav. *Hudební nástroje evropské hudební kultury: [fotografický atlas]*. Praha: Aventinum, 2008. Fotografické atlasy. ISBN 978-80-86858-75-3.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

KAČIC, Ladislav. *Dějiny hudby III – Baroko*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1266-0.

SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 1*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985.

SEDLÁK, František. *Didaktika hudební výchovy 2*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

ŠÍPKOVÁ, Hana a Martin VOZAR. *Hudební nauka pro 1.ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, s.r.o., [2022].

Základní umělecká škola Floriána Leopolda Gassmanna Most. *Školní vzdělávací program*. Most: 2022.

VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 2. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, s.r.o., 2022.

VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 3. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, s.r.o., 2022.

VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 4. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, s.r.o., 2022.

VOZAR, Martin. *Hudební nauka pro 5. ročník ZUŠ: pracovní sešit*. Praha: Talacko music, s.r.o., 2022.

Internetové zdroje:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Edu.cz*. [online] Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>. [citováno 2023-11-10]

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání*. [online] In: Edu.cz. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-umelecke-vzdelavani-rvp-zuv/>. [citováno 2023-11-10]

SVOBODOVÁ, Jiřina. *Exkurze ve výuce – odborný článek*. [online] In: Metodický portál RVP.CZ. Praha: 2011. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10081/exkurze-ve-vyuce.html>. [citováno 2023-12-03]

Národní památkový ústav. *Český Krumlov – Oficiální webová prezentace státního hradu a zámku, zámecké barokní divadlo* [online] Dostupné z: <https://www.zamekceskykrumlov.cz/cs/informace-pro-navstevniky/prohlidkove-okruhy/1069-zamecke-barokni-divadlo>. [citováno 2024-03-15]

Kudy z nudy.cz *Kudy z nudy.cz* [online] Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktivity/lesni-divadlo-ve-sloupu-v-cechach>. [citováno 2024-03-20]

Litomyšlské stezky. *Stezka po stopách Bedřicha Smetany – Smetanovo náměstí*. [online] In: Město Litomyšl. Dostupné z: https://www.litomysl.cz/litomyslske_stezky/stezka_po_stopach_bedricha_smetany/smetanovo_namesti. [citováno 2024-03-20]

Litomyšlské stezky. *Stezka po stopách Bedřicha Smetany – Rodný byt Bedřicha Smetany (budova bývalého zámeckého pivovaru)* [online] Dostupné z: https://www.litomysl.cz/litomyslske_stezky/stezka_po_stopach_bedricha_smetany/rodny_byt_bedricha_smetany_budova_byvaleho_zameckekeho_pivovaru_. [citováno 2024-03-20]

Národní muzeum. *Muzeum Bedřicha Smetany – odborná složka*. [online] In: České muzeum hudby. Dostupné z: <https://www.nm.cz/ceske-muzeum-hudby/muzeum-bedricha-smetany#o-nas> [citováno 2024-03-20]

Národní muzeum. *Muzeum Antonína Dvořáka - objekt*. [online] In: České muzeum hudby. Dostupné z: <https://www.nm.cz/navstivte-nas/objekty/muzeum-antonina-dvoraka> [citováno 2024-03-21]

Národní muzeum. *Muzeum Antonína Dvořáka – odborná složka*. [online] In: České muzeum hudby. Dostupné z: <https://www.nm.cz/ceske-muzeum-hudby/muzeum-antonina-dvoraka#zveme-vas> [citováno 2024-03-21]

Národní muzeum. *Muzeum Bedřicha Smetany – objekt*. [online] In: České muzeum hudby. Dostupné z: <https://www.nm.cz/navstivte-nas/objekty/muzeum-bedricha-smetany> [citováno 2024-03-20]

Kahoot! *Kahoot! about as* [online] Dostupné z: <https://kahoot.com/company/> [citováno 2024-04-17]

Guru ve škole. *Wordwall* [online] Dostupné z: <https://www.guruveskole.cz/wordwall/> [citováno 2024-04-17]

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek 1 Opera – Cvičení z PS hudební nauky pro 5. ročník (Martin Vozar)	18
Obrázek 2 Muzikantská křížovka – cvičení z PS hudební nauky pro 1. ročník (Martin Vozar)	23
Obrázek 3 Bicí nástroje – cvičení z PS hudební nauky pro 2. ročník (Martin Vozar)...	24
Obrázek 4 Flétna – cvičení z PS hudební nauky pro 2. ročník (Martin Vozar)	24
Obrázek 5 Smyčcové nástroje – cvičení z PS hudební nauky pro 2. ročník (Martin Vozar)	25
Obrázek 6 Dechové nástroje – cvičení z PS hudební nauky pro 3. ročník (Martin Vozar)	26
Obrázek 7 Co patří k sobě? – cvičení z PS hudební nauky pro 3. ročník (Martin Vozar)	29
Obrázek 8 Kdo ví – odpoví – cvičení z PS hudební nauky pro 5. ročník (Martin Vozar)	30

PŘÍLOHY

Příloha č.1	Barokní divadlo v Českém Krumlově.....	I
Příloha č.2	Lesní divadlo ve Sloupu v Čechách.....	I
Příloha č.3	České muzeum hudby v Praze.....	II
Příloha č.4	Rodný byt Bedřicha Smetany v Litomyšli.....	II
Příloha č.5	Rodný dům Antonína Dvořáka v Nelahozevsi.....	III
Příloha č.6	Muzeum Bedřicha Smetany v Praze.....	III
Příloha č.7	Muzeum Antonína Dvořáka v Praze.....	IV
Příloha č.8	Pracovní sešit hudební nauky pro 1. ročník ZUŠ.....	IV
Příloha č.9	Pracovní sešit hudební nauky pro 2. ročník ZUŠ.....	V
Příloha č.10	Pracovní sešit hudební nauky pro 3. ročník ZUŠ.....	V
Příloha č.11	Pracovní sešit hudební nauky pro 4. ročník ZUŠ.....	VI
Příloha č.12	Pracovní sešit hudební nauky pro 5. ročník ZUŠ.....	VI

Příloha č. 1 – Barokní divadlo v Českém Krumlově⁶⁰

Příloha č.2 – Lesní divadlo ve Sloupu v Čechách⁶¹

⁶⁰ Zdroj – Dostupné z: <http://pribehy.czechtourism.com/cs/story/cesky-krumlov/divadelni-unikaty.aspx>

⁶¹ Zdroj – Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?source=base&id=1713816&gallery=1&x=14.5820901&y=50.7326634&z=17>

Příloha č.3 – České muzeum hudby v Praze⁶²

Příloha č.4 – Rodný byt Bedřicha Smetany v Litomyšli⁶³

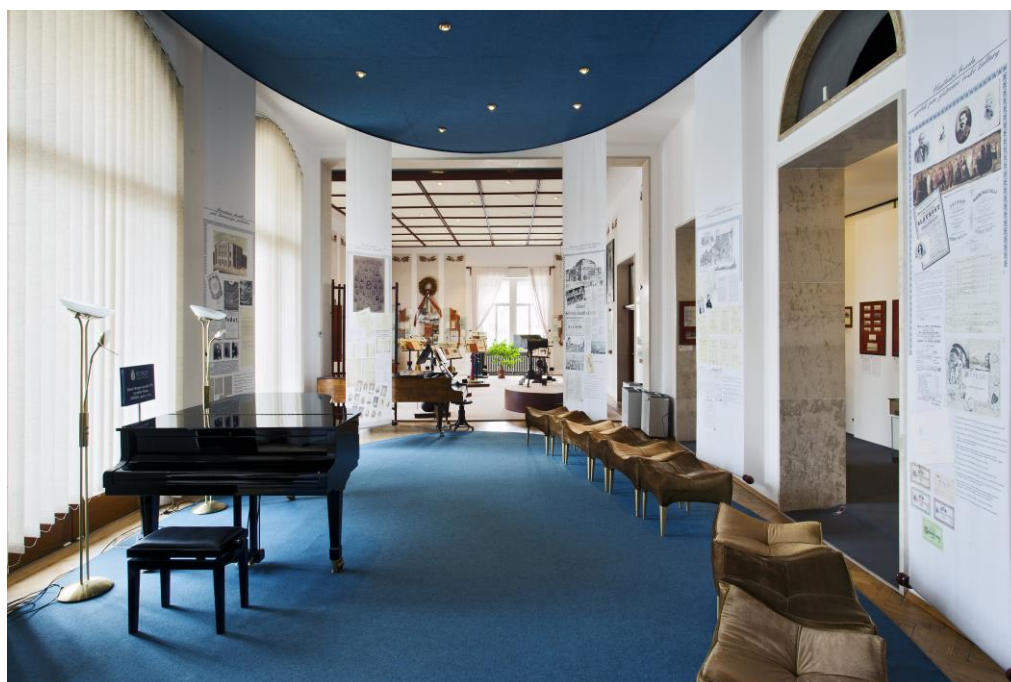
⁶² Zdroj – Dostupné z: <https://www.nm.cz/navstivte-nas/objekty/ceske-muzeum-hudby>

⁶³ Zdroj – Dostupné z: <https://www.zamecke-navrsi.cz/cs/m-298-rodny-byt-bedricha-smetany>

Příloha č.5 – Rodný dům Antonína Dvořáka v Nelahozevsi ⁶⁴

Příloha č.6 – Muzeum Bedřicha Smetany v Praze⁶⁵

⁶⁴ Zdroj – Dostupné z: <https://turistickamapa.cz/rodny-dum-antonina-dvoraka/>

⁶⁵ Zdroj – Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/adresar/hlavni-mesto-praha/praha/praha-1/narodni-muzeum/narodni-muzeum-muzeum-bedricha-smetany/>

Příloha č.7 – Muzeum Antonína Dvořáka v Praze⁶⁶

Příloha č.8 - Pracovní sešit hudební nauky pro 1. ročník⁶⁷

⁶⁶ Zdroj – Dostupné z: <https://www.nm.cz/spoluprace/pronajmy/muzeum-antonina-dvoraka>

⁶⁷ Zdroj – Dostupné z: https://www.houslovyklic.cz/hudebni-nauka-1-pracovni-sesit-pro-1--rocnik-zus/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw88yxBhBWEiwA7cm6pWx7nnQYpA9VxnVns9ZS3cf0hhmT_Kf2XWQpHTCVRHAFsKqUDK11ABoCKeYQAvD_BwE

Příloha č.9 - Pracovní sešit hudební nauky pro 2. ročník⁶⁸

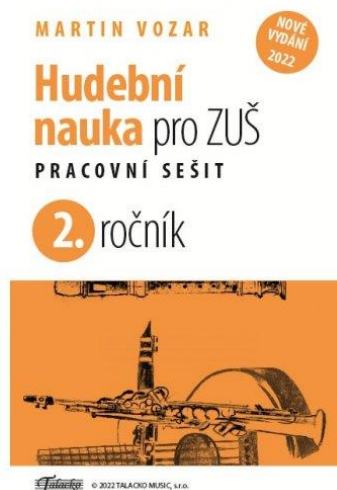

Figure 1

Příloha č.10 - Pracovní sešit hudební nauky pro 3. ročník⁶⁹

⁶⁸ Zdroj – Dostupné z: https://www.houslovyklic.cz/hudebni-nauka-2-pracovni-sesit-pro-2--rocnik-zus/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw88yxBhBWEiwA7cm6peiJKUEPWJfBzBI_eC8G1Ewp6z8NOLcDCdFIrmbK0yZpdFtZ4gkDVRoC5vwQAvD_BwE

⁶⁹ Zdroj – Dostupné z: https://www.houslovyklic.cz/hudebni-nauka-3-pracovni-sesit-pro-3--rocnik-zus/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw88yxBhBWEiwA7cm6pdC1-SstRT1-McBkNGd8YUGBoDONgxAY_FG0t-vreX6oFsK56xXfcBoCqskQAvD_BwE

Příloha č.11 - Pracovní sešit hudební nauky pro 4. ročník⁷⁰

Příloha č.12 - Pracovní sešit hudební nauky pro 5. ročník⁷¹

⁷⁰ Zdroj – Dostupné z: https://www.houslovyklic.cz/hudebni-nauka-4-pracovni-sesit-pro-4--rocnik-zus/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw88yxBhBWEiwA7cm6pSjJTadjGByJBAGR_tF15LyEB-7O1bh2uFS6EiVN8fR9RHPRRkKFRxoCK0gQAvD_BwE

⁷¹ Zdroj – Dostupné z: https://www.houslovyklic.cz/hudebni-nauka-5-pracovni-sesit-pro-5--rocnik-zus/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw88yxBhBWEiwA7cm6pfnQa4a7ZTLpW9tHHO94boT2IC6sZJn35m3KOowLx7zpgpLjV2rI2RoC9KAQAvD_BwE